

Nationaal Coördinator Groningen

Eindrapport pilot Nije Heerd

21 oktober 2019

Inleiding

Na een lange aanloop is in 2018 daadwerkelijk gestart met de pilot Nije Heerd. Na akkoord van de werkgroep en de stuurgroep is er een persbericht uitgegaan over de start van de pilot. Inmiddels zijn we bijna een jaar verder. Het is tijd om de pilot af te sluiten en het net op te halen. In dit eindrapport wordt het concept "Nije Heerd" beschreven en geanalyseerd. Er worden resultaten weergegeven en er worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Nije Heerd is bedoeld om ondernemende agrariërs of agrariërs die onvoldoende perspectief zien en/of progressie maken in het schadeproces vanwege een complexe situatie (complexe schade) een perspectief te bieden. De achterliggende gedachte is dat vergoeding van schade aan bedrijfsgebouwen die niet kan worden hersteld met een vergoeding en andere uitkeringen, wordt besteed aan aardbevingsbestendigere nieuwbouw.

Nije Heerd is een methode waarbij naast de agrarische ondernemer en zijn adviseur/architect ook de overheid vroegtijdig meedenkt over de kwaliteit en haalbaarheid van de plannen van de agrarische ondernemer. Beoogd wordt om zodoende een ruimtelijke plus te creëren.

Nije Heerd sluit aan bij de door de provincie gehanteerde Maatwerkmethode.

Door keukentafelgesprekken te voeren met de agrariër en zijn adviseur, de gemeente, een landschapsarchitect en een onafhankelijk voorzitter, wordt vanuit gezamenlijke kennis, expertise en verantwoordelijkheid een concept schets gemaakt voor een nieuw te bouwen schuur.

Doel

De pilot beoogt bij nieuwbouwtrajecten van een agrarisch pand met een aardbevingsdossier te komen tot een aanpak waarbij een plus op de ruimtelijke kwaliteit wordt bereikt, terwijl de publieke en private belangen voldoende zijn geborgd.

Betrokken partijen

De pilot Nije Heerd is een samenwerking tussen drie deelnemende gemeenten (Loppersum, Het Hogeland en Groningen), provincie Groningen, LTO en NCG. In de werkgroep aangevuld met inbreng van het CVW. De pilot wordt begeleid door een werkgroep en een bestuurlijke stuurgroep.

Deelnemende partijen hebben financieel bijgedragen aan de pilot. Uit deze bijdrage is door partijen aan Libau en Weusthuis een opdracht verstrekt voor de begeleiding van Nije Heerd in de rol van deskundige op gebied van architectuur, ruimtelijke kwaliteit en landschap en in de rol van onafhankelijk voorzitter voor de keukentafelgesprekken.

Casussen

De pilot omvat zes adressen verdeeld over de gemeenten Het Hogeland (4), Loppersum (1) en Groningen (1). Bij deze adressen zijn een of meerdere keukentafelgesprekken gevoerd. In vijf gevallen hebben de keukentafelgesprekken geleid tot een door partijen gedragen ontwerp voor nieuwbouw die het vergunningentraject is ingegaan. Dat de pilot mooie resultaten oplevert, blijkt uit de illustraties zoals weergegeven in de volgende paragraaf. In een geval bleek tijdens het keukentafelgesprek geen wens meer voor sloop-nieuwbouw te zijn, maar enkel herstel van de schade. Deze agrariër is in contact gebracht met het erfgoedloket waar subsidiemogelijkheden zijn besproken.

Oorspronkelijk uitgangspunt van de pilot was om het Nije Heerd proces bij tien adressen te doorlopen. Binnen de looptijd van de pilot is het niet gelukt om tien adressen te vinden. Dit komt mede doordat veel boerderijen in het gebied onderdeel uitmaken van de versterkingsoperatie. Deze adressen worden binnenkort

opgenomen en beoordeeld. De timing voor het bespreken van nieuwbouwplannen is daardoor ongelukkig. Het plan dat een agrariër maakt is afhankelijk van de financiering.

Wanneer nog niet bekend is of en hoe er versterkt gaat worden, zijn ook de financiële middelen nog onbekend. Daarnaast blijkt dat veel eigenaren weliswaar een akkoord hebben bereikt met de NAM maar er nog niet aan toe zijn om dit gelijk dit jaar ook om te zetten naar een nieuw bouwplan.

Resultaten

De pilot heeft geresulteerd in een aantal mooie ontwerpen. Hieronder worden twee voorbeelden aangereikt de opbrengsten weergegeven voor twee adressen in de gemeente Het Hogeland.

Voorbeeld 1

Huidige situatie

De boerderij (akkerbouwbedrijf) is niet aangewezen als een karakteristiek pand. De eigenaren hebben onvoldoende ruimte voor de opslag van producten en hebben de wens om wonen en werken te scheiden. Uitbreiding is moeilijk vanwege de dijk die de natuurlijke grens van het bouwperceel vormt en het geldende bestemmingsplan uitbreiding in andere richtingen niet toestaat.

Foto en luchtfoto huidige situatie

Ontwerp

Na twee keukentafelgesprekken is gekomen tot een door alle partijen gedragen ontwerp. In het ontwerp komt de woning verder van de dijk af en blijft daarmee niet binnen het bouwvlak. Daardoor moet er maatwerk worden toegepast. Meerwaarde van de keukentafelgesprekken is de inhoudelijke bijdrage vanuit Libau en gemeente waarbij er een oplossing is gezocht buiten de bestaande kaders. "Verbreden van de blik".

Definitief ontwerp voor nieuwbouw

Voorbeeld 2

Huidige situatie

Het gaat om een karakteristieke boerderij (akkerbouwbedrijf). Het is karakteristiek vanwege de ligging, tuinaanleg en opzet. De schuren zijn in de 19^e eeuw in traditionele stijl gebouwd. Het woonhuis uit 1912 heeft een sobere art nouveau stijl. Sinds de bouw van het woonhuis is er geen sprake meer van een traditionele kop-hals-rompboerderij. De boerderij kenmerkt zich door de naar de weg gekeerde schuurgevels.

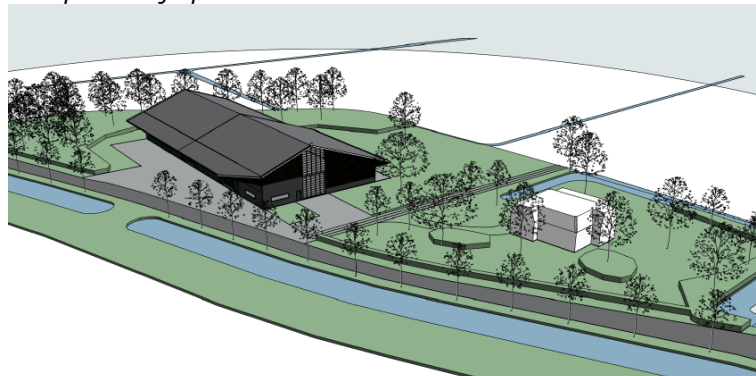
Foto en luchtfoto huidige situatie

Ontwerp

Het oorspronkelijke plan was ingegeven door een gunstige ligging voor de gewenste zonnepanelen, en een voortzetting van de bestaande bouwrichting. Vanuit historisch oogpunt kon dit geen goedkeuring krijgen van alle partijen. Na drie keukentafelgesprekken lag er een door alle partijen gedragen variant op tafel. De toegevoegde waarde van het Nije Heerd proces is dat de uiteindelijke schets een aanzienlijke verbetering is ten opzichte van de oorspronkelijke nieuwbouwplannen van de agrariër. Ook hier zijn de eigenaar zijn architect geholpen door de mogelijkheden buiten de bestaande kaders en denkrichtingen te verkennen.

Oorspronkelijk plan

Definitief ontwerp voor nieuwbouw

Conclusie

Hoofd conclusie: Het werkproces Nije Heerd werkt.

Na het doorlopen van zes dossiers kan de werkgroep concluderen dat het concept van de keukentafelgesprekken werkt. Het is winst om op voorhand gezamenlijk tot overeenstemming over het concept ontwerp te komen. De werkgroep is van mening dat het concept Nije Heerd altijd zou moeten worden ingezet in het kader van sloop-nieuwbouw indien tevens een schadecomponent als gevolg van de gaswinning aan de orde is. Daarbij wordt geconcludeerd dat Nije Heerd sterke overeenkomst vertoont met de bouwblok op maatwerkmethode die de provincie Groningen hanteert bij uitbreiding (>1ha) van agrarische bedrijven.

Onafhankelijke voorzitter

Het is van belang dat de keukentafelgesprekken worden geleid door een goede en onafhankelijke voorzitter. Een onafhankelijke voorzitter biedt deelnemende partijen aan de keukentafel het comfort zich te richten op de bijdrage vanuit zijn eigen taak, expertise of plan. De voorzitter kan bovendien de objectiviteit borgen en de partijen aanspreken op hun inzet. Ook biedt het de initiatiefnemer (de agrariër) het comfort de maximale ruimte zijn plannen en ideeën in vertrouwen te uiten. Hiermee ontstaat er een onderling vertrouwen in de deelnemers en het totale proces wat leidt tot een optimale benutting van kansen en het creëren van draagvlak bij alle betrokkenen voor het eindresultaat.

Overigens kan in voorkomende gevallen de rol wél worden waargenomen door een van de reguliere deelnemers aan de keukentafel.

Rol Gemeente

Met name de gemeente heeft aan tafel een dubbele taak. Zij geeft de wettelijke kaders mee, maar streeft vanuit haar ruimtelijke beleid tegelijkertijd ook naar een plan met een ruimtelijke plus. Plannen buiten bestaande kaders moeten binnen het traject intern (ambtelijk en/of bestuurlijk) worden verkend op haalbaarheid.

Architect

Net als bij de maatwerkmethode wordt er meerwaarde gecreëerd door de welstands-architect die aan de keukentafel zit. Deze deskundige adviseert over het gebouw en de landschappelijke inpassing van de nieuwbouw en is een goede gesprekspartner voor de architect van de initiatiefnemer. Een optimaal resultaat wordt eerder bereikt als ook vanuit de initiatiefnemer de bereidheid aanwezig is om te investeren in een ruimtelijke plus en de deskundigheid van de ontwerper/architect.

Aandachtspunten

Vanuit de verzameling van leerpunten zijn de volgende aandachtspunten te formuleren (een uitgebreide lijst is te vinden in de bijlage):

Financiën

- Er zou eerder inzicht moeten komen in financiële reikwijdte van de plannen/kaders waar binnen de bouwplannen moeten worden ontwikkeld.
- Agrariërs zien in eerste instantie meer mogelijkheden in een financiële impuls dan een procesmatige meerwaarde.

Proces

- Van belang is dat er een goed voorbereidend gesprek met de agrariër plaatsvindt. Op deze manier kan mogelijk de emotionele lading van het keukentafelgesprek (immers de aanleiding van de nieuwbouwplannen komen voort uit het aardbevingsdossier) gehaald worden en kan de aanwezige kennis en expertise optimaal worden benut in de keukentafelgesprekken.

- Agrariër moet zelf overtuigd zijn (worden) dat dit een proces is dat hem kan helpen, en daarmee zelf ook in de lead zijn en blijven van zijn eigen plan.
- De voorbereiding kan op basis van een quick scan plaatsvinden. Voor een goed maatwerkadvies zal uiteindelijk alsnog een verdiepende verkenning en actualisatie van de beschikbare informatie moeten worden uitgevoerd.
- De initiatiefnemer zal bij voorkeur in het eerste keukentafelgesprek zijn wensen plannen en ambities zodanig presenteren dat deze voldoende duidelijkheid biedt hierover het ontwikkeltraject in te gaan. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van een schetsontwerp of een programma van eisen. Anderzijds moet voorkomen moet worden dat het plan al zodanig is uitgewerkt dat wijzigingen aan het plan kan worden ervaren als kritiek.

Gesprekken

- De rolverdeling aan de keukentafel moet helder zijn. Een actieve houding van de deelnemende partijen is van belang om de plannen sneller verder te brengen. Aan tafel moet een sfeer zijn waarin elke partij zich vrij voelt om te spreken. Mandaat moet bij aanvang bij alle partijen goed geborgd zijn.
- De resultaten en conclusies van het afrondende keukentafelgesprek (meestal de 2^e) moeten goed worden vastgelegd. Dit moet kort en bondig en ondersteunend zijn voor het de omgevingsvergunningaanvraag, als bijlage. Deze overeenstemming wordt door de gemandateerde deelnemers geaccordeerd, en is een te respecteren onderlegger binnen de vergunningprocedure.

Algemene aanbevelingen

1. Pilot Nije Heerd heeft zijn toegevoegde waarde aangetoond. Pilot Nije Heerd kan als een verbijzondering gelden op de bestaande methode, waarbij wordt onderkend dat niet de ondernemerswens, maar de opgave(s) vanuit de aardbevingsdossier aanleiding zijn voor de bouwplannen.
2. Om tot een 'ruimtelijke plus' te komen is naast een goed proces, de financieringsmogelijkheid vaak de doorslaggevende succesfactor. Aanbevolen wordt om de mogelijkheden voor aanvullende financiering ten bate van deze maatschappelijk gewenste ruimtelijke plus te ontwikkelen.
3. Implementatie van Nije Heerd vraagt om een extra inspanning van betrokken partijen. Faciliteer deze partijen met voldoende aanvullend budget.

Het concept Nije Heerd biedt potentieel ook op andere nieuwbouwtrajecten kansen. In opvolging van deze pilot zou verkend kunnen worden op welke wijze Nije Heerd kan worden ingebed in de versterkingsoperatie.

Als invulling wordt gegeven aan een vervolgtraject ten behoeve van een implementatie van Nije Heerd, kan gebruik gemaakt worden van de opgedane ervaringen en expertise bij de betrokken project- en werkgroepleden, waarvan in de bijlage een overzicht is opgenomen.

De 6 maatwerkadviezen zijn samengebundeld in een separaat document:
Pilot Nije Heerd, maatwerkadviezen. Libau, juli 2019

Bijlage I Uitgebreid overzicht leerpunten

Onderwerp	Leerpunt	Bron
<i>Financiën</i>	We krijgen van te voren geen inzicht in de financiële kaders van de agrariër. We gaan ervan uit dat dit tijdens het keukentafelgesprek bij goed voorzitterschap aan de orde komt. Blijft wel een spannend punt, zeker in het kader van de te realiseren 'plus'.	Werkgroep
	Om iets tegemoet te komen aan het feit dat er geen middelen zijn voor het realiseren van een plus op de ruimtelijke kwaliteit is tijdens de stuurgroep van 23-01-2019 het besluit genomen om extra budget vrij te maken voor onderzoek (zoals bodemonderzoek, flora/fauna).	Tussenrapportage
	Agrariërs zien meer mogelijkheden in een financiële meerwaarde dan een procesmatige meerwaarde. Lijkt toch niet meteen een hindernis om deel te nemen.	Tussenrapportage
	De financiële haalbaarheid komt nu niet echt aan de orde in de besprekingen. Terwijl dit wel essentieel is voor de uiteindelijke uitvoering. Tussen de eerste en de tweede bijeenkomst wordt er wel veel gerekend door de ondernemers overigens, waardoor er bij de tweede bijeenkomst de keuzes van de ondernemer ineens duidelijker zijn.	Weusthuis
	Er is vanuit de pilot budget voor onderzoek zoals bodemonderzoek, flora/fauna in de vorm van een quick scan. Als daaruit blijkt dat er acties ondernomen moeten worden, dan is daar vanuit de pilot geen vergoeding voor. Financiering kan probleem geven voor de agrariër.	Werkgroep
<i>Keukentafel gesprekken</i>	Flexibiliteit in bestemmingsplannen m.b.t. aardbevingsbestendig bouwen (bijvoorbeeld bouwen buiten bouwblok) verschilt per gemeente? We moeten de uitgebreide procedure voorkomen indien mogelijk, anders vertraging van half jaar. In ieder geval aan de keukentafel duidelijk maken welke procedure nog doorlopen moet worden	Werkgroep
	Agrariër is soms erg emotioneel tijdens keukentafelgesprek. Daarom van belang dat NCG tussen oriënterend gesprek en keukentafelgesprek situatie alvast voor bespreekt met gemeente.	Werkgroep
	Aantal deelnemers aan keukentafelgesprek is groot. Hoe groter de groep, hoe minder de agrariër geneigd is om iedereen te vertrouwen.	Werkgroep
	Rolverdeling is nog aftasten. Er zou een actievere rol kunnen zijn in het schetsen, ook door de adviseurs van Libau.	Tussenrapportage
	Niet altijd meteen positieve energie. Dit wijkt af van Nije Pleats. Niet meteen enthousiasme vanuit agrariër als het gaat om een plus op de ruimtelijke kwaliteit omdat hier geen middelen voor zijn. Hierdoor worden mogelijkheden misschien beperkt. Agrariërs zitten meer in modus dat hen onrecht is aangedaan.	Tussenrapportage
	Rol van de voorzitter is per gesprek anders, hangt van de situatie af. Ene keer meer een geruststellende rol, andere keer strak technisch voorzitterschap. Voorzitter moet deze rollen kunnen vervullen. Na de pilot moet de gemeente het voorzitterschap gaan vervullen (is procesregisseur).	Werkgroep
	Het is van belang dat de voorzitter de keukentafelgesprekken goed voorbereid. Bijvoorbeeld van tevoren checken of acties die tijdens het eerste gesprek zijn afgesproken ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd.	Werkgroep

<i>Koppeling versterkingsopgave</i>	Door de 'nieuwe werkelijkheid', de omvang van de versterkingsopgave, wordt het veel lastiger om de combinatie tussen de pilot en de versterkingsopgave te vinden. De leerdoelen die op dit gebied geformuleerd zijn, zijn opnieuw besproken met de versterkingspunten. In eerste instantie lijkt er minder koppeling tussen beide programma's. Met het onderzoek naar vervangende casussen moet dit opnieuw worden belicht.	Tussenrapportage
<i>Oriënterende gesprekken</i>	Van de vier eerst gevoerde oriënterende gesprekken hebben alle agrariërs aangegeven wel deel te willen nemen aan de pilot. De investering vooraf werpt dus vruchten af. Dit is een positief signaal.	Tussenrapportage
	Agrariër is in een geval tussen het oriënterende gesprek en het keukentafelgesprek van gedachten veranderd. Wilde geen sloop-nieuwbouw meer, maar herstel.	Werkgroep
	Van de oorspronkelijke lijst met adressen (die destijds zijn geselecteerd o.b.v. kansrijkheid) heeft een aantal niet tot deelname aan de pilot geleid. Dit heeft ook te maken met het feit dat agrariërs gewoonweg verschillend zijn, de een ziet kansen en de ander niet.	Werkgroep
<i>Planning</i>	Beschikbaarheid van deelnemers kan problematisch zijn. Maak hierover vooraf duidelijk afspraken.	Tussenrapportage
	Voortgang voldoet niet aan de verwachtingen. Pilot zou oorspronkelijk eind 2018 zijn afgerond. Met concrete aanpassingen in de aangedragen casussen moet meer snelheid ontstaan.	Tussenrapportage
	Planning van de bijeenkomsten; is erg lastig om iedereen op eenzelfde moment bij elkaar te krijgen.	Weusthuis
<i>Uitkomst cases</i>	We moeten in de pilot niet sturen op het antwoord, maar vaststellen dat partijen er uit zijn gekomen en tevreden zijn met het resultaat. De uitkomst is bijvoorbeeld dat de agrariër mag gaan bouwen, maar de vraag die vervolgens speelt is of dat voldoende voldoet aan de wensen van ruimtelijke kwaliteit.	Werkgroep
	Er wordt binnen Nije Heerd verwacht dat al tijdens de keukentafelgesprekken afdoende zekerheid door gemeente kan worden gegeven over vergunningverlening, dat is nu juist de bedoeling van Nije Heerd. Dit wordt in het verslag van het keukentafelgesprek opgenomen. De werkgroep wel weten hoe de cases uiteindelijk zijn afgelopen.	Werkgroep
	De follow up (na de besprekingen) ligt bij de ondernemer en gemeente. Raadzaam om in het kader van deze pilot om als NCG de vinger aan de pols te houden qua voortgang en wat de ondernemer daar nog in tegen komt. Dit mede vanwege het feit dat Nije Heerd na twee bijeenkomsten 'loslaat'.	Weusthuis
<i>Verslaglegging</i>	Het is met name van belang om conclusies na het tweede keukentafelgesprek goed vast te leggen. Dit moet kort en bondig zodat het meekan in de omgevingsvergunningaanvraag. Kunnen we hiervoor het format van de bouwblok-op-maat methode gebruiken	Werkgroep
	Voorkomen dat Libau het inhoudelijk teveel naar zich toe trekt. Beter om het rapport als één rapport moeten versturen en niet zoals nu 3 aparte rapportjes (waarvan 2 van Libau zijn). Voorstel om dit te integreren.	Weusthuis
<i>VOK</i>	Er is onderschat hoe snel er tien casussen gereed zouden zijn voor deelname. Dit heeft behoorlijk vertraging opgeleverd bij de start van de pilot en ook gedurende de pilot is er te weinig voortgang.	Tussenrapportage

<i>Voortoets</i>	Voortoets bevat niet altijd de goede informatie. Daardoor gaf Libau aan zich niet in alle gevallen goed te kunnen voorbereiden. Actuele informatie is van belang. Wie voelt zich hier eindverantwoordelijk voor? Afgesproken is om voortoetsen voor verspreiding nog een keer door de werkgroep worden gecheckt.	Werkgroep
<i>Rolverdeling</i>	Werkgroep moet in een actieve stand worden gebracht. Meer analysewerk verrichten en ook mogelijkheid voor vervangende casussen actiever onderzoeken.	Tussenrapportage
	Gemeenten vervullen hun rol in de pilot nu hoofdzakelijk door te toetsen of dat wat de agrariër wenst ook mogelijk is vanuit wetgeving. Het is wenselijk dat gemeenten meer proactief als ambassadeur fungeren en op zoek gaan naar kansrijke projecten. Benadering niet alleen vanuit VTH, maar ook vanuit beleidsopgave. Tegelijkertijd geldt dat de rol van gemeenten tijdens keukentafelgesprekken zich noodgedwongen wat beperkt tot VTH omdat de voorzitter ook gedeeltelijk de rol van de gemeente invult.	Overleg klein comité

Bijlage II Uitgebreide conclusies en aanbevelingen

Conclusies scope

De pilot richt zich op Functioneel Agrarische Bedrijven (FAB). Er zijn in het gebied echter bijna net zoveel Voormalig Agrarische Bedrijven (VAB). Ook bij VAB's is beeldkwaliteit aan de orde. Daarnaast is het versterkingsprogramma op dit moment van invloed op de mogelijkheid om deel te nemen aan de pilot. Het is belangrijk om goede aansluiting te zoeken met het versterkingsprogramma. Als uit een versterkingsadvies blijkt dat sloop-nieuwbouw moet plaatsvinden, dan kan dit vervolgens door middel van de Nije Heerd methode verder uitgewerkt worden.

Aanbevelingen scope

- Start een aanvullende pilot onder VAB's.
- Laat gemeenten flexibeler omgaan met beleid ten aanzien van bestemming en herbestemming van panden.
- Zorg voor maatwerk door te zoeken naar een oplossing op een adres. Daarbij is aansluiting zoeken bij het versterkingsprogramma noodzakelijk. Goede dienstverlening vanuit de gemeente is van belang.

Conclusie financiën

Doordat financiële kaders van de agrariër niet voorafgaand aan het keukentafelgesprek bekend zijn kan het gesprek een andere wending krijgen dan van te voren ingeschat. Agrariër heeft in ieder geval belang bij een goed bouwplan en snelle procedures. Agrariër deelt niet altijd ook het publieke belang, namelijk ruimtelijke inpassing/beeldkwaliteit. Agrariërs zijn niet gelijk en hebben verschillende standpunten. De een is ondernemend en bereid te investeren en blij met het Nije Heerd proces, de ander heeft al hoge kosten en stelt een tegemoetkoming in de kosten als voorwaarde. Het is op voorhand niet mogelijk om inzicht te hebben in de financiële situatie. Leerpunt is bewustwording en bedacht zijn op bij de agrariër aanwezige emoties.

Aanbevelingen financiën

- Bewustwording borgen aan de voorkant door financiële consequenties voor de agrariër bespreekbaar te maken.
- Inzichtelijk hebben wat de kosten zijn voor karakteristieke en niet-karakteristieke panden.
- Mogelijk maatschappelijk geld vrijmaken om te kunnen voldoen aan de beeldkwaliteitswens (publiek belang).
- Wel zorgen dat iedereen gelijke kans heeft om deel te nemen aan het Nije Heerd proces. Zorg daarom voor een borgstellingsfonds (bijvoorbeeld door achtergestelde lening met rente waarbij geen sprake is van staatssteun).

Conclusie keukentafelgesprekken

Rolverdeling tijdens keukentafelgesprekken is nog niet altijd helder. Het aantal deelnemers aan het keukentafelgesprek is groot en er is niet gelijk positieve energie. Hierdoor kan agrariër het gevoel krijgen het proces te 'ondergaan' in plaats van zich er eigenaar van te voelen. Ook blijken sommige agrariërs er om verschillende redenen nog niet aan toe te zijn. Soms omdat het niet past in de bedrijfsvoering, in andere gevallen om financiële redenen. Dit is iets om rekening mee te houden, maar kan niet direct op gestuurd worden.

Aanbevelingen keukentafelgesprekken

- Houd het aantal deelnemers aan het keukentafelgesprek klein; circa 5 personen.
- Instellen van een erfcoach (gefinancierd door publieke domein) die opereert in het gebied om belangstelling voor Nije Heerd traject alvast af te tasten. Dit kan ook zorgen voor meer positieve energie tijdens keukentafelgesprekken en meer inzicht in financiële mogelijkheden agrariër aan de voorkant. Erfcoach kan ook

zorgen voor het terugwinnen van vertrouwen en nazorg, zodat de overheid als waardevolle partner in het proces wordt gezien.

Conclusie verslaglegging

Tijdens de pilot is gebleken dat voor de verslaglegging van de pilot een compact format voldoet. Verslaglegging conform de bouwblok-op-maat methode was niet noodzakelijk.

Aanbeveling verslaglegging

- Hanteer een compact format voor de verslaglegging van keukentafelgesprekken, waarin duidelijk is opgenomen over welk plan akkoord is bereikt (met tekening) en welke (niet verplichtende) aanbevelingen zijn meegegeven. Dit kan goed worden benut in het VTH-traject.

Conclusie rolverdeling partijen

Van oorsprong hebben handelen gemeenten primair vanuit een toetsende rol (passen de wensen van de agrariër binnen de geldende wetgeving). Gedurende de pilot is gebleken dat het gewenst is dat gemeenten ook meer een stimulerende en adviserende rol gaan vervullen.

Aanbeveling rolverdeling partijen

- Laat gemeenten in het proces een prominente adviserende rol vervullen. Niet alleen tijdens het traject maar ook aan de voorkant, bij het zoeken naar kansrijke adressen.

